6.8.2026

Vastaanottaja
lausuntopalvelu.fi
VN/31656/2025

Tehyn lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain sekä kudoslain muuttamisesta

Tausta ja tavoitteet
Kuolemansyyn selvittämistä koskeva laki ja asetus tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1974. Lainsäädäntöön on 1990- ja 2000- luvuilla tehty eräitä tarkistuksia, mutta monet lainsäädännön perusratkaisut ovat vuosikymmeniä vanhoja. Osittain vanhentunut ja aukollinen lainsäädäntö on aiheuttanut ongelmia käytännön toiminnassa ja yhteiskunnan resurssien tarkoituksenmukaisessa käytössä. Perustuslakivaliokunta on pitänyt valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena, ettei kuoleman toteamisesta ole lakitasoisia perussäännöksiä ja kehottanut valtioneuvostoa laatimaan sellaiset (PeVL 24/2010 vp, PeVL 27/2018 vp).

Esityksen tavoitteena on korjata valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen tilanne, jossa kuoleman toteamisesta ei ole lakitasoisia perussäännöksiä. Tavoitteena on myös sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen ja tuottamisen kannalta toimivien käytännön toimintamallien luominen ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden työpanoksen tarkoituksenmukaisempi kohdentaminen. Lisäksi tavoitteena on sellaisten käytännössä ongelmallisiksi osoittautuneiden säännösten selkeyttäminen ja tunnistettujen lainsäädännön aukkojen paikkaaminen, jotka ovat tarkoituksenmukaista tehdä tämän lakihankeen yhteydessä. Edelleen ehdotettavien menettelytapojen muutoksien tarkoituksena on turvata potilasturvallisuus, yksilöiden oikeusturva ja ihmisarvon kunnioittamisen kestävällä tavalla.

Tehyn yleiset huomiot
Tehy lausuu yhdessä Suomen Bioanalyytikot ry:n, Suomen Kätilöliitto ry:n, Suomen Sairaanhoitajat ry:n, Suun terveydenhoidon ammattilaiset ry:n, Kuntoutusohjaajat ry:n kanssa. Tehy pitää esityksen tavoitteita pääosin kannatettavina. On perusteltua, että kuoleman toteamista koskevat keskeiset säännökset nostetaan asetustasolta lain tasolle, mikä vahvistaa sääntelyn selkeyttä ja tukee sääntelyn yhdenmukaista soveltamista eri toimintaympäristöissä.

Pidämme myönteisenä myös sitä, että kuolemansyyn selvittämistä koskevaa sääntelyä ajantasaistetaan ja kootaan nykyistä yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi. Voimassa oleva sääntely perustuu pitkälti useita vuosikymmeniä vanhoihin ratkaisuihin, minkä vuoksi lainsäädännön päivittäminen vastaamaan nykyisiä toimintaympäristöjä on tarpeellista.

Korostamme kuitenkin, että työnjaon muutoksia koskevat ehdotukset edellyttävät huolellista valmistelua ja vaikutusten arviointia. Tehtävien siirtämiseen lääkäreiltä muille terveydenhuollon ammattihenkilöille liittyy potilasturvallisuuden, osaamisen varmistamisen, oikeusturvan ja vastuiden näkökulmasta merkittäviä kysymyksiä, joiden pitää olla lainsäädännössä ja toimeenpanossa yksiselitteisiä.

Tehyn kommentit vainajasta viranomaiselle ilmoittamista sekä kuolemasta ilmoittamista koskevista ehdotuksista (1 §, 2 d §)
Katsomme, että ilmoittamisvelvollisuuden täsmentäminen on tarpeen. Selvät menettelytavat tukevat viranomaisten välistä yhteistyötä sekä vähentävät käytännön työssä syntyviä tulkintaeroja.

Korostamme, että eri toimijoiden vastuut pitää määritellä sääntelyssä ja ohjeistuksissa mahdollisimman selkeästi. Erityisen tärkeää on varmistaa, että lääkärin, hoitohenkilöstön ja poliisin tehtävät ja vastuut ovat yksiselitteisiä myös poikkeuksellisissa tilanteissa.

Pidämme epäselvänä ehdotusta, jonka mukaan ilmoitus vainajasta tehtäisiin ensisijaisesti vainajaa viimeksi hoitaneelle lääkärille. Käytännössä omaisella ei useinkaan ole tietoa siitä, kuka henkilöä on viimeksi hoitanut, eikä realistista mahdollisuutta tavoittaa lääkäriä viivytyksettä. Menettelyn tulee olla omaisille selkeä ja helposti toteutettava erityisesti tilanteissa, joissa kuolema tapahtuu kodissa tai muualla terveydenhuollon toimintayksikön ulkopuolella.

Lisäksi on tärkeää, että väestötietojärjestelmään tehtävät ilmoitukset voidaan toteuttaa sujuvasti tarkoituksenmukaisten digitaalisten järjestelmien avulla. Toimivien tietojärjestelmien sekä riittävän ohjeistuksen merkitys korostuu erityisesti tilanteissa, joissa ilmoitusten tekeminen tapahtuu ympärivuorokautisissa palveluissa tai kotiin annettavissa palveluissa.

Tehyn kommentit kuoleman toteamista ja vainajan ulkotarkastusta koskevista ehdotuksista (2 §, 2 a–2 c §)

Tehyn näkökulmasta on hyvä, että lakiluonnos määrittelee kuoleman ja kuoleman toteamisen edellytykset aiempaa selkeämmin ja konkreettisemmin. Toimivaltuudet on rajattu tarkasti eri ammattiryhmille, mikä tukee potilas- ja oikeusturvaa sekä yhdenmukaisia käytäntöjä. Tehy pitää perusteltuna sairaanhoitajan mahdollisuutta todeta ennakoitu kuolema määritellyissä tilanteissa edellyttäen riittävää osaamista, perehdytystä ja selkeitä toimintamalleja. Aivokuoleman toteamisen säilyminen lääkärin tehtävänä on kannatettavaa. Kiinnitämme myös huomiota siihen, että hallituksen esityksen perusteluissa kohdunsisäisen kuoleman toteaminen kuvataan käytännössä ultraäänitutkimuksella tai vastaavalla lääketieteellisellä tutkimuksella tapahtuvaksi menettelyksi. Perusteluissa todetaan lisäksi, että ennen ultraäänitutkimusta sikiön sykettä pyritään usein rekisteröimään kardiotokografialaitteella. Tehyn näkemyksen mukaan sääntelyn toimeenpanossa ja ohjeistuksissa tulee varmistaa, että kohdunsisäisen kuoleman toteaminen rajautuu selkeästi niille ammattihenkilöille, joilla on tehtävän edellyttämä koulutus, osaaminen ja toimivalta. Lisäksi on tärkeää, että menettelyjä koskevat vastuut ja käytännöt ovat valtakunnallisesti yhdenmukaiset sekä äidin että syntymättömän lapsen oikeusturvan näkökulmasta.

Lisäksi huomautamme, että perusteluissa todetaan sikiön sykekäyrän rekisteröinnin tapahtuvan usein kardiotokografialaitteella ennen ultraäänitutkimusta. Käytännössä sikiön sydänääniä arvioidaan myös doppler-laitteella ja Pinardin torvella. Erityisesti neuvoloissa käytössä on tavallisesti doppler-laite, eikä käytettävissä välttämättä ole kardiotokografia- tai ultraäänilaitteistoa. Tehy pitää tärkeänä, että perustelut kuvaavat nykyisiä toimintakäytäntöjä kattavasti eri toimintaympäristöt huomioiden.

Suhtaudumme lähtökohtaisesti myönteisesti työnjaon kehittämiseen terveydenhuollossa. Esityksessä ehdotettu mahdollisuus siihen, että sairaanhoitaja tai ensihoitaja voisi tietyissä tilanteissa todeta kuoleman, voi tarkoituksenmukaisesti toteutettuna edistää palvelujen sujuvuutta ja vähentää tarpeettomia viiveitä. Painotamme kuitenkin, että kuoleman toteaminen on merkittävä ammatillinen ja vastuullinen tehtävä, jonka toteuttamisen pitää kaikissa tilanteissa perustua riittävään osaamiseen ja selkeisiin toimivaltuuksiin. Potilasturvallisuuden pitää olla ensisijainen lähtökohta sääntelyä sovellettaessa.

Laissa tai sen nojalla annettavassa sääntelyssä pitää määritellä tarkasti ne tilanteet, joissa muu kuin lääkäri voi todeta kuoleman. Lisäksi on varmistettava asianmukainen koulutus, osaamisen arviointi sekä mahdollisuus lääkärin konsultaatioon silloin, kun tilanteeseen liittyy epävarmuutta.

Pidämme tärkeänä, että ensihoitajan määritelmä on sääntelyssä yksiselitteinen. Ensihoitajalla tulee tarkoittaa ensihoitajan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanutta ensihoitajaa tai sairaanhoitajaa, jolla on ensihoidon hoitotason pätevyys. Näin varmistetaan, että kuoleman toteamiseen liittyvä tehtävä rajautuu niihin ammattihenkilöihin, joilla on tehtävän edellyttämä koulutus ja osaaminen.

On välttämätöntä, että työnantajan vastuu koulutuksen järjestämisestä ja osaamisen varmistamisesta todetaan toimeenpanossa selkeästi. Kuoleman toteamiseen liittyviä uusia tehtäviä ei tule ottaa käyttöön ennen kuin ammattihenkilön osaaminen on arvioitu ja dokumentoidusti varmistettu. Esityksen mukainen täydennyskoulutus tulee toteuttaa työnantajan kustannuksella

Potilas- ja oikeusturvan näkökulmasta on olennaista, että kuoleman toteamiseen laaditaan valtakunnallisesti yhtenäiset toimintamallit ja tutkimusprotokollat. Menettelyjen pitää sisältää riittävät mekanismit epäselvien kuolemantapausten, tapaturmien ja mahdollisten hoitovirheiden tunnistamiseen ja jatkoselvittämiseen. Niissä tulee kuvata selkeästi tilanteet ja kriteerit, joiden perusteella sairaanhoitajan tai ensihoitajan on keskeytettävä menettely ja saatettava asia lääkärin tai poliisin arvioitavaksi. Kiinnitämme huomiota siihen, että raskaana oleva voi hakeutua kohdunsisäistä kuolemaa epäiltäessä myös yksityisen palveluntuottajan tai itsenäisen ammatinharjoittajan vastaanotolle, jossa tehdään ultraäänitutkimuksia. Pidämme tärkeänä, että myös näissä tilanteissa on käytössä selkeät toimintamallit, mahdollisuus lääkärin konsultaatioon sekä ennalta sovitut menettelyt jatkohoitoon ohjaamiseksi. Vaikka kohdunsisäisen kuoleman diagnosointi kuuluu lääkärin toimivaltaan, hyvän hoidon, potilasturvallisuuden ja asiakkaan asianmukaisen kohtaamisen varmistamiseksi hoitoketjujen tulee olla yhdenmukaiset kaikissa palveluympäristöissä.

Myös vastuunjako eri ammattiryhmien välillä pitää määritellä yksiselitteisesti. Vastuiden epäselvyys lisää henkilöstön kuormitusta ja voi heikentää toiminnan turvallisuutta.
Pidämme tärkeänä, että ulkotarkastusta koskeva sääntely huomioi terveydenhuollon erilaiset toimintaympäristöt, kuten ensihoidon, kotihoidon, asumispalvelut sekä ympärivuorokautisen hoivan. Perusteluissa olisi hyvä selventää, koskevatko sairaanhoitajan kuoleman toteamista koskevat säännökset yhdenvertaisesti myös yksityisiä terveydenhuollon palveluntuottajia. Selkeä sääntely tukee yhdenmukaisia toimintatapoja eri palvelujärjestelmissä.

Arvioimme, että ehdotetut muutokset lisäävät koulutustarpeita erityisesti sairaanhoitajien ja ensihoitajien osalta silloin, kun heille annetaan nykyistä laajempi rooli kuoleman toteamisessa. Uusien tehtävien turvallinen toteuttaminen edellyttää valtakunnallisesti yhdenmukaisia osaamisvaatimuksia, riittävää perehdytystä sekä täydennyskoulutusta.

Koulutuksen sisältö, laajuus ja osaamisen varmistamisen menetelmät pitää määritellä valtakunnallisesti. Henkilöstölle pitää tarjota riittävästi mahdollisuuksia harjoitella menettelyjä käytännössä sekä saada tukea ja ohjausta työssä esiintyvissä tilanteissa. Koulutuksen pitää kattaa kuoleman toteamisen lääketieteelliset perusteet, vainajan ulkotarkastukseen liittyvät menettelyt, kirjaamiskäytännöt, ilmoitusvelvollisuudet, lainsäädäntö sekä eri toimijoiden vastuut. Lisäksi henkilöstöllä pitää olla selkeät toimintamallit tilanteisiin, joissa kuolemaan liittyy epäselvyyksiä tai tarvitaan lääkärin arviota.

Korostamme, ettei tehtävien siirtäminen saa tapahtua ilman riittäviä koulutusresursseja. Työnantajille pitää osoittaa vastuu koulutuksen järjestämisestä sekä osaamisen ylläpitämisestä. Uusien tehtävien käyttöönoton kustannukset ja henkilöstövaikutukset pitää arvioida realistisesti osana uudistuksen toimeenpanoa.

Asianmukaisesti toteutettu koulutus vahvistaa asiakas- ja potilasturvallisuutta, henkilöstön ammatillista osaamista sekä yhdenmukaisia toimintakäytäntöjä valtakunnallisesti. Puutteellinen koulutus puolestaan voi lisätä epävarmuutta, kuormitusta ja riskiä virheellisille toimintatavoille.

Huomautamme, että osa sairaanhoitajista kohtaa kuoleman toteamiseen liittyviä tilanteita työssään hyvin harvoin. Tämän vuoksi pelkkä täydennyskoulutus ei välttämättä riitä osaamisen pitkäjänteiseen ylläpitämiseen, vaan myös käytännön harjoittelun ja jatkuvan osaamisen varmistamisen tulee kuulua toimintamalliin.

Painotamme, että tehtävien laajentamisen vaikutukset työn vaativuuteen, osaamisvaatimuksiin, työkuormitukseen ja vastuisiin pitää arvioida huolellisesti. Uusien tehtävien käyttöönotossa on varmistettava, että henkilöstöllä on tehtävän edellyttämä koulutus, tuki ja toimivaltuudet sekä riittävästi aikaa tehtävien turvalliseen toteuttamiseen.

On tärkeää, että esityksen henkilöstövaikutukset arvioidaan realistisesti erityisesti ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja laitoshoidossa. Monissa yksiköissä sairaanhoitaja ei ole paikalla kaikkina vuorokauden aikoina, mikä pitää huomioida toimintamalleissa ja resurssiarvioissa.

Tehy katsoo, että esityksessä sairaanhoitajille ja ensihoitajille ehdotetaan uusia tehtäviä, jotka lisäävät työn vaativuutta, ammatillista vastuuta sekä päätöksenteon itsenäisyyttä. Kuoleman toteaminen on oikeudellisesti, eettisesti ja ammatillisesti merkittävä tehtävä, johon liittyy aiempaa laajempi vastuu. Uudistuksen toimeenpanon yhteydessä pitää arvioida vaikutukset tehtävien vaativuuteen ja palkkaukseen. Tehy korostaa, että uusien tehtävien ja vastuiden myötä lisääntyvä työn vaativuus tulee ottaa huomioon tehtävien vaativuuden arvioinnissa, tehtävänkuvissa, osaamisen varmistamisessa sekä palkkausjärjestelmissä työ- ja virkaehtosopimusten mukaisesti.

Tehyn kommentit lääketieteellistä kuolemansyyn selvittämistä koskevista ehdotuksista (3 §, 6 a §)
Pidämme sääntelyn täsmentämistä ja vastuiden selkeyttämistä kannatettavana. Kuolemansyyn arviointi on lääketieteellistä asiantuntemusta edellyttävä tehtävä, minkä vuoksi lääkärin vastuu kuolemansyyn selvittämisessä pitää säilyttää jatkossakin selkeänä. Tilanteissa, joissa kuolemansyy ei ole ilmeinen tai siihen liittyy epäselvyyksiä, pitää menettelyjen olla selkeitä ja vastuunjaon yksiselitteistä. Korostamme, että hoitohenkilöstön tehtävien laajentaminen ei saa johtaa tosiasialliseen vastuun siirtymiseen ilman asianmukaisia toimivaltuuksia, koulutusta ja selkeästi määriteltyä vastuunjakoa.

Tehyn kommentit oikeuslääketieteellistä kuolemansyyn selvittämistä koskevista ehdotuksista (7 §, 7 a §, 10 §)
Tehy pitää poliisin tehtävien ja toimivallan täsmentämistä perusteltuna erityisesti tapauksissa, joissa vainajan henkilöllisyys ei ole tiedossa tai kuolemaan liittyy epäselvyyksiä. Korostamme, että oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen onnistuminen edellyttää toimivaa yhteistyötä poliisin, sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden ja muiden viranomaisten välillä. Menettelyjen pitää olla käytännössä selkeitä ja yhdenmukaisia koko maassa. Pidämme tärkeänä, ettei terveydenhuollon ammattihenkilöille muodostu vastuuta sellaisista tehtävistä, jotka kuuluvat viranomaisille tai joiden toimivallallinen perusta ei ole selkeä.

Tehyn kommentit vainajan ruumiin käsittelyä ja säilytystä koskevista ehdotuksista (10 a §, 10 b §)
Tehy pitää sääntelyn täsmentämistä tarpeellisena ja kannatettavana.

Vainajan arvokkaan ja kunnioittavan kohtelun pitää toteutua yhdenvertaisesti kaikissa toimintaympäristöissä. Samalla on tärkeää huomioida käytännön työolosuhteet sairaaloissa, asumispalveluissa, kotihoidossa sekä muissa palveluissa, joissa henkilöstö osallistuu vainajan käsittelyyn. Muistutamme, että sääntelyn toimeenpano edellyttää riittäviä tiloja, toimivia kuljetusjärjestelyjä sekä tarkoituksenmukaisia säilytysratkaisuja. Mahdolliset uudet velvoitteet on huomioitava myös resurssien arvioinnissa.

Tehyn kommentit kuolintodistusta ja hautauslupaa koskevista ehdotuksista (10 c–10 f §)
On perusteltua, että kuolintodistusta ja hautauslupaa koskevaa sääntelyä ajantasaistetaan ja keskeiset säännökset nostetaan lain tasolle. Omaisten näkökulmasta on tärkeää, että prosessit ovat sujuvia ja, että tarpeettomia viiveitä ei synny. Tämän toteutuminen edellyttää selkeitä vastuita, toimivia tietojärjestelmiä sekä riittäviä henkilöstöresursseja. Korostamme lisäksi, että uudistuksen vaikutukset terveydenhuollon henkilöstön työmäärään pitää tunnistaa ja huomioida toimeenpanovaiheessa.
Esityksessä jää epäselväksi, mikä on Kansaneläkelaitokselle tehtävän ilmoituksen tarkoitus kuolleena syntyneen lapsen osalta ja miten tietoa käytetään jatkoprosesseissa. Perusteluissa olisi hyödyllistä kuvata ilmoituksen merkitys sekä sen vaikutukset vanhempien oikeuksiin, etuuksiin ja viranomaismenettelyihin, jotta sääntelyn kokonaisuus olisi paremmin ymmärrettävissä.

Tehyn kommentit rangaistussäännöksestä (16 §)
On tärkeää, että mahdolliset seuraamukset kohdistuvat täsmällisesti määriteltyihin velvoitteisiin ja että velvollisuudet, vastuut ja toimivaltuudet on määritelty riittävän selkeästi. Henkilöstöä ei pidä saattaa vastuuseen tilanteissa, joissa toimintamallit, ohjeistus tai työnantajan järjestämä koulutus ovat puutteellisia. Vastuun pitää olla oikeassa suhteessa henkilön tosiasiallisiin mahdollisuuksiin toimia sääntelyn edellyttämällä tavalla.

Tehyn kommentit ihmisten elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annettua lakia koskevista ehdotuksista
Toteamme, että esitetyt muutokset ovat pääosin teknisluonteisia ja seuraavat kuoleman toteamista koskevien säännösten muutoksista. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että sääntelykokonaisuus säilyy johdonmukaisena ja että muutokset tukevat elin- ja kudossiirtotoiminnan sujuvaa toteuttamista ilman tarpeettomia viiveitä.

Tehyn kommentit kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen muutosehdotuksista
Pidämme perusteltuna ratkaisua, jossa asetustasoista sääntelyä siirretään lain tasolle.
Muutos selkeyttää sääntelykokonaisuutta, vahvistaa sääntelyn johdonmukaisuutta sekä parantaa eri toimijoiden mahdollisuuksia hahmottaa omaa vastuutaan ja velvollisuuksiaan.

Tehyn muut kommentit
Korostamme, että uudistuksen toimeenpano edellyttää riittäviä henkilöstö- ja muita resursseja sekä selkeitä valtakunnallisia toimintamalleja. Uudistuksen vaikutuksia pitää seurata erityisesti potilasturvallisuuden, palvelujen laadun, henkilöstön työkuormituksen sekä eri ammattiryhmien vastuunjaon näkökulmista. Tehyn näkemyksen mukaan uudistus pitää toteuttaa hallitusti siten, että muutosten vaikutuksia voidaan arvioida ja tarvittaessa korjata käyttöönoton jälkeen. Uudistuksen vaikutuksia pitää seurata erityisesti potilasturvallisuuden, palvelujen laadun, henkilöstön työkuormituksen, työn vaativuuden sekä eri ammattiryhmien vastuunjaon näkökulmista. Tehy korostaa, että uusien tehtävien ja vastuiden siirtämisen tulee näkyä työn vaativuuden arvioinnissa, tehtävänkuvissa, osaamisen varmistamisessa sekä palkkauksessa.

Yhteenvetona pidämme hyvänä, että lakiehdotus on monin osin konkreettinen, selkeä ja yksityiskohtainen. Sääntelyssä on kuvattu kuoleman määritelmä, toteamisen edellytykset sekä eri ammattiryhmien toimivaltuudet aiempaa täsmällisemmin, mikä edistää yhdenmukaisia käytäntöjä, tehtävien ja vastuiden selkeyttä sekä potilasturvallisuutta. Hoitotyön näkökulmasta lakiehdotus selkeyttää ammattihenkilöiden rooleja ja vastuita kuoleman toteamisessa sekä mahdollistaa ennakoitujen kuolemantapausten sujuvamman hoitamisen. Samalla on tärkeää varmistaa henkilöstön riittävä osaaminen, perehdytys ja selkeät toimintaohjeet tehtävän turvallisen toteuttamisen tukemiseksi.

Helsingissä 6.8.2026

Millariikka Rytkönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Kirsi Coco koulutuspoliittinen asiantuntija kirsi.coco@tehy.fi